

okazionálnych, cez lexikalizované až po frazeologizmy sú pomerne kľzkou pôdou aj pre profesionálnych používateľov jazyka. Prepíate úsilie o novosť je niekedy i krokom vedľa. Na druhej strane ale vedie k zaujímavým, „šťavnatým“ formuláciám, ktoré prispievajú k pútavosti textu. Nemožno prehliadnúť ani vysoký stupeň expresivity multiverbizovaných vyjadrení. Tento moment nám prezrádza veľa o autoroch športových novinových textov – o ich vzťahu k práci, ich citovú zainteresovanosť. Odhaľuje nám napríklad sklonu autora k lyrizovaniu textu – *večera ráno ho (areál MS) kropil dážď, ale neskôr cez deň ho viackrát pohladkali aj teplé snečné lúče; (súťaž) lákala svetový amatérsky cyklistický svet ako najvoňavejší kvet*. V druhom príklade sa pokúsil autor o rým, v nasledujúcom využil gradáciu formálnych prostriedkov na zvýraznenie účinku vypovedaného: *Hviezdy najskôr skákali takmer do tmy, v druhom kole žiarili, no ďalších kvalitných borcov neostlepili (ide o skoky na lyžiach)*. Nezriedka môžeme zaregistrovať sklony k prehánaniu, napr. *Ani stošíc slnk by však nevygumovalo mraky, ktoré sa nad týmto mostíkom zaľahujú*. Z niektorých formulácií môžeme vytušiť sklonu autora k „urozprávňavosti“ – *Účastníci, ktorí už prišli do Trenčína a pokračovali do Opatovskej doliny, veria, že svojimi kvalitnými výkonmi ovenčia úsilie všetkých, ktorí sa na príprave nadreli, aby 14. ročník tohto behu bol dokonalým premostením všetkých prekážok, na ktoré organizátori narážali, keď prekonávali úskalía náročnej práce na zabezpečení tohto pútavého podujatia*. Táto veta pôsobí naozaj odstrašujúco nielen výberom lexikálnych prostriedkov, ale i skladbou. Nezriedka autor vyjadruje svoj vzťah k danému problému ironiou – *Manželky atletov už asi pochopili, že netreba byť vždy ako pustený plyn, občas sa treba usmiať*; inokedy prechádza do familiárnosti – *Medailové úsmevy. Zľava strieborná Kirvesniemiiová, v strede zlatá Matikainenová a bronzová Määtäová, tri Fínky po uťomajšom behu na 15 km klasickou technikou v Lahti. Bodaj by sa neusmievali; Lišiak jeden, nepovedal, čo už poznal*. Dojem familiárnosti vyvoláva aj eufemizácia prejavu, napr. *naši orľci konečne vystřčili pazúrky (skokani na lyžiach); na Interšportumě konečne bodík do SP (skoky na lyžiach); mali náladičku, aj keď je vo Fínsku čiastočná prohibícia. Vyhral však Puikkonen, rodák z Lahti, takže krčmičky fungovali (MS v lyžovaní)*. Športovní novinári dávajú výrazy alebo slovné spojenia, ktoré nepokladajú za spisovné, do úvodzoviek, vlastne sa takto od použitého vyjadrenia distancujú (Masár, 1981). V úvodzovkách bývajú i časti tzv. paradoxných formulácií typu *tretné striedanie im nedoprial hlavný rozhodca Danko, ktorý týmto trestom „neodmenil“ v 17. minúte jasné hákovanie; dve dvojice súpera, Čaloun – Beránek a Kysela – Kašdák, ktoré „majú na svedomí“ všetkých päť gólov; no v služnosti na ľade im patrí druhá priečka iba „vd'aka“ väčšiemu počtu dvojminútových trestov*.

V úvode sme spomínali, že autor športového prejavu očakáva od recipienta schopnosť porozumieť. V opačnom prípade dodáva rôzne metajazykové komentáre, vysvetlenia – *Nasleduje veľmi dôležitá ohybnosť, aj preto strečingu – „rozľahovaniu“ venujem minimálne pol hodiny každý deň (lezenie na umelej stene); Bol nazlostný. Viditeľne. Zhrať také kvalitné stretnutie, a prehrať... V tenisovom žargóne sa tomu hovorí: súper bol na pekáci*.

Alebo aj – Ivaniševič vstal z mŕtvych; Rezníček dal Matulíkovi takú „sekeru“ (rozumej sekutie po rukách).

Tendenciu k novosti, pestrosti realizujú športovní publicisti najmä používaním ustálených spojení a frazeológie. Škála je skutočne široká. Sú to predovšetkým čisté frazeologizmy – *Narazila kosa na kameň (naši reprezentanti v skokoch na lyžiach neuspeli); V tomto ročníku sa nám lepí smola na päty (hádzaná); Vrávi sa však, že bez vetra sa ani lístok na strome nepohne (úvahy o nekvalitnej príprave v cyklokrose); ďalej je to množstvo aktualizovaných alebo „vylepšených“ frazeologických spojení – *Bolo to vtedy šťastné rozhodnutie, roky predtým sa nešilo vždy takou úspešnou ihlou (namiesto šit' horúcou ihlou); Kto sa bojí, nesmie na ľad (namiesto Kto sa bojí, nesmie do lesa); stretávame sa aj s nešťastnejšími „variáciami“ ustálených spojení, napr. Hradec hral o záchranu s plnou parádou nasadenia (ide tu o prekríženie, resp. spojenie dvoch zvrátov – s plným nasadením a s plnou parádou); svojim súperom stále dýchali na päty (správne sú spojenia šliapať na päty alebo dýchať na chrbát); podobne sú na škodu spojenia typu *bola to silná káva – ide o mechanický preklad českého frazeologizmu, ktorý má slovenský ekvivalent bol to tuhý tabak*. Potom je tu veľmi pestrá skupina spojení, ktoré sa už tradične využívajú na opis športových situácií, napr. *Zložila hokejisti reparát? (otázka, či vyhrajú v druhom zápase); vylúštiť hokejové tajničky; nájsť recept na hru súpera; napiť sa živej vody (zlepšiť výkon); mať chudobné vysvedčenie (málo dobrých výsledkov, málo víťazstiev)*. Bohaté sú i celé série opisu určitých štandardných situácií – napr. informácie o výhre: *... domáci sa rozohrali k výraznému výkonu a triumfovali zaslúžene jasne; Nadšene hrajúci domáci už nepustili stretnutie z rúk a zaslúžene vyhrali; Zdá sa, že Nemci zľzali všetku smotanú; Belasá opäť zasvietila (hokejisti Slovana vyhrali); uzavreli vysoký, ale zaslúžený účet (víťazstvo s vysokým počtom gólov vo futbale), prečo sa pozlátili Košičania; v Trenčine bola opäť radosť*. Podobne oznámenia o prehre: *smútok slávistiek; Čo sa skrýva za výbuchom zbranej?; ... sa na náš magnet neprilepil žiaden kov; Šaľa spadla z piedestálu na zem; Trenčín nechal body vo Vítkoviciach; ... utrpel debakel od Litvínova a pod*. Zaujímavé sú i opisy trestov a s tým súvisiacich situácií v kolektívnych hrách – *Pod jamým slnkom sa červenali Vlk, Vidumský a Medynský; Červěnalo sa iba jedinému hráčovi (futbalista dostal červenú kartu); ale inak v slušnom stretnutí rozhodca Benedik zbytočne hýril žltými kartami; rozhodca ukázal žlté karty; žlté karty videli...; nasleduje stop na jeden zápas; hokejisti si „odsedeli“ na tretnej lavici 3089 minút a navyše 20 hokejistov muselo odísť predčasne „pod sprchy“*. Pre remízu majú športovní redaktori tiež celý rad spojení – *Košice zas uchmatli bod Plzeňanom; Keby sme sa vo všetkých zápasoch doma aj naďalej delili o body...; Slovan prišiel s úmyslom uhrať bod*.**

Úsilie o originálne vyjadrenia môžeme najplastickejšie dokumentovať okazionálnymi konštrukciami plnými obraznosti a „situačných nápadov“ – *V meste módy sa vyparádila Tesla (v Trenčine vyhrala Tesla); bez iskrý v kolektívne Iskry by sa sotva dial oheň z hrdiel priaznivcov; Vojaci začali ostrou strelbou; Nechutila Plzeň, zhorklo aj budějovické (hokejisti prehrali v Plzni aj v Budějoviciach); Zahryznú do pemíka? ŠK Slovan cestuje na svoj súboj do Pardubic; Lokomotíve nenastavili výhybku; akým spôsobom sa podarí navítať*